

1944
1979

05/29

1928 N 4

БЕЛАРУСКАЯ ЗАРНИЦА

ЛЮБКА ЧАРОДНЫ ДВУБЕНЬКА

ЖУРНАЛ ПРАВАСЛАВНЫХ БЕЛАРУСОВ

67
118 50 749
118 50 749

*Да поважных Айцоў Настояцеляў пры-
ходаў, усяго пачэснага духавенства і пова-
жанага грамадзянства.*

*Рэдакцыя часопісі «Беларуская Зарніца» зваро-
чваецца да ўсяго пачэснага духавенства і поважа-
нага грамадзянства з ветлівай просьбай аб дапамозе
нам у справе пашырэння «Беларускае Зарніцы» ся-
род Беларускага, а перадусім праваслаўнага, грама-
дзянства.*

*Гэта ні ад каго незалежны орган, які ўсебакова
будзе высьвятляць царкоўнае, нацыянальнае, куль-
турнае, гаспадарчае і палітычнае жыццё Беларус-
кага народу з пункту гледжаньня рэлігіі.*

*«Беларуская Зарніца» цвёрда стаіць на здаро-
вым грунце Саборнасці ў Царкве і неабходнасці
скліканьня Крайвога Сабору Праваслаўнай Царквы
ў Польшчы.*

БИБЛИОТЕКА
Академии Наук БССР

15 шк
1979

БЕЛАРУСКАЯ ЗАРНИЦА

Царкоўна-Народны двутыднёвік
Орган Праваслаўных Беларусаў.

15 кастрычніка
1928 году

Падпісная цана:
за 1 месяц — 80 гр.; за 3 месяцы — 2 зл. 40 гр.;
да канца году — 3 зл.

№ 4

Адрэс рэдакцыі: Вільня, вул. Петня № 7.

БИБЛИОТЕКА
Академии Наук БССР

Нацыянальны элемент у хрысьціянстве.

(Канец, гл. № 3).

Маральна-прасьветны ўплыў распаўсюджваньня хрысьціянскай пропаведзі меў сваім вынікам праўнае аб'яднаньне хрысьціянскіх народаў у мясцовыя царквы. Дзеля гэтага галоўнай падставай падзелу адзінай праваслаўнай царквы на царквы мясцовыя з даўных часоў быў падзел хрысьціянскай люднасьці па нацыянальнасьцям і тэрыторыям. Гэтая падстава, падтрымліваная практычнымі матывамі, караніца ў старахрысьціянскай традыцыі пашаны да нацыянальнай еднасьці народа, якія складаюць цэла царквы, адрожніваюцца адзін ад другога моваю, нацыянальнымі асаблівасьцямі і сваім сацыянальным жыцьцём. Хрысьціянства ўзьнікла і падвысіла нацыянальныя паняцьці людзей, паднёсшы павагу чалавечай істоты, адкінуўшы старую нацыянальную выключнасьць жыдоўска-паганскага характару. Хрысьціянства ясна зазначыла, што ўсе людзі роўны перад Богам (у царства нябеснае войдзе кожны па сваіх заслугах), нікаму ні паліцаца за заслугу, ні яго становішча, ні заслугі продкаў, ні нацыянальнае паходжаньне: у хрысьціянстве няма эліта

і іудэя, абрэзанага і неабрэзанага, варвара і скіфа; але падносячы паняцьце аб „чалавеку“, як аб дзіцяці Божым, Хрыстос ня руйнуе сямейнага зьвязку, як ня руйнуе і дзяржаўнага (аддайце кесарава кесару, а Божае—Богу), таксама ня руйнуе і нацыянальнасьці, як прыроднага зьвязку людзей, зьбліжаных між сабою адной кроўю. Заснавацель хрысьціянства, сусьветнай рэлігіі чалавечтва, „гэтых дваццаць паслаў“, і загадаў ім, кажучы: „на дарогу паган не хадзіце і ў места самаран не заходзьце, а ідзіце раней да авец, якія згінулі з дому Ізраілева“ (Мацв. 10,5). Зразумела, што такая любоў да „авец з дому Ізраілева“ тлумачыцца перад усім большай прыгатаванасьцю іх да прыняцьця Вучэньня Хрыстова, але разам з тым і сама ўжо стылізацыя гэтага загаду сьведчыць і аб пачуцьці нацыянальнай блізкасьці Хрыста да роднага Яму народу. Гэта пачуцьцё з асаблівай сілай выражаецца ў Яго, калі Ён кажа сваяму народу: „Ерусаліме, Ерусаліме! ты, што забіваеш прарокаў і б'еш каменямі посланых да цябе! Колькі разоў хацеў сабраць дзяцей тваіх, як птушка

1928 г.
15 кастрычніка
№ 4

збірае птушанят, а вы не схацелі“. А адказ Хрыста Хананеянцы: „дай перш наесьціся дзецям, несправядліва было-б адбіраць хлеб у дзяцей і кідаць яго сабакам“, не дае ўжо ніякага сумліву аб нацыянальным Яго пачуцьці.

Прызнаючы прыроднасьць нацыянальнага пачуцьця ў ьюдзей і сам падпадаючы пад уплыў гэтага пачуцьця, Хрыстос не адкідае нацыянальнага інстынкту людзей, толькі ачышчае яго ад таго зоолёгічнага нацыяналізму, які завецца шавінізмам. Гэта Хрыстос ясна выразіў у словах да апосталаў: „ідзіце, навучыце ўсе народы“ (Мацьв. 28,19). Аднэй з галаўнейшых умоваў пропаведзі лічыць Хрыстос зразумеласьць яе для тых, хто будзе слухаць. „Ідзіце па ўсяму сьвету і прапаведуйце Явангелье ўсім народам. Хто верыць і ахрэсьціцца той счасецца... Адзнакі веруючых такія будуць... мовамі новымі загавораць“. (Марк 16, 15—17).

Прапаведываць „па ўсяму сьвету“, „ўсім народам“ магчыма толькі пры такіх варунках, якія ставіў Хрыстос, калі цры гэтым ужываецца жывая мова кожнага народу. Як гэтыя адзнакі веруючым выразіліся, чытаем у Дзеяньнях апостальскіх: „І споўнілісь усе Духам Сьвятым і пачалі гаварыць у іншых мовах: Былі ў Ерусаліме і жыды і ўсе іншыя народы. Як пачуўся той голас зьбегліся ўсе і ўстрывожыліся, бо кожны чуу, што у яго мове гавораць. І дзівіліся ўсе, кажучы адзін да другога: ці-ж усе гэтыя, што гавораць, галілейцы? Як-жа гэта мы чуем кожны сваю мову, у якой хто радзіўся. Чуем, што яны гутараць у нашых мовах аб вяліччы Божым“. Так у самы дзень Пяцідзятніцы ўрачыста было паказана на законную прыроднасьць нацыянальных адзнакаў сяброў новае Царквы і на неабходнасьць падзелу духоўнага царства Хрыстова на арганічна зьвязаныя паміж сабой часьціны па нацыянальных адзнаках. Апосталы, атрымаўшы цудоўны дар гаварыць у розных мовах, панясьлі кожны Вучэньне Хрыста таму народу, якога мова стала для яго сваёй.

Прынцып гэты захаваны і ў Царкве Праваслаўнай. Усе эманцыпаваныя, аў-

такефальныя цэрквы, заўсёды цалком захоўваюць дагматычную еднасьць з сваімі мітраполіямі і паміж сабой, а атрымліваюць толькі адміністрацыйную незалежнасьць, у сувязі з матывамі нацыянальнымі і дзяржаўнымі. Чатыры ўсходнія патрыярхаты: Царгарадзкі Антыяхійскі, Ерусалімскі і Александрыйскі самастойныя і незалежныя адзін ад другога застаюцца ў брацкай еднасьці на ўлоньні адзінай Сусьветнай Царквы. Гэтак сама захоўваецца царкоўная еднасьць між тымі часьцінамі Усходняй Царквы, якія вядуць доўгую і жорсткую барацьбу паміж сабой—на тым-жа грунце царкоўна-нацыянальнай незалежнасьці. Бязупынная царкоўная барацьба паміж грэцкім і славянскім сьветам канчаецца ўтварэньнем больш ці менш самастойных цэркваў: сэрбскай, баўгарскай, украінскай, маскоўскай; пры гэтым з прычыны ўзнаўленьня аўтакефальнасьці баўгарскай царквы, перарваліся зносіны яе з царквой царгарадзкай, якая ўжо больш як 50 гадоў не прызнае гэтай эманцыпацыі, але дагматычная еднасьць паміж імі зусім не парушана. Ня менш інтэнсыўная царкоўна-нацыянальная барацьба вядзецца і ў самым цэнтры славянскага сьвету—паміж украінскай і маскоўскай царквой.

З гэтых фактаў бачым, што Хрысьціянская Царква ў працэсе сваяго гістарычнага жыцьця заўсёды адчувала на сабе уплыў фактара нацыянальнага. Пад уплывам гэтага фактара адзіная п'ідэі Царква дзялілася на часткі, адпаведна фактычнаму падзелу на тыя нацыянальныя арганізмы, з якіх яна складалася, з уплывовым удзелам таго самага фактара ствараўся рэлігійна-царкоўны сьветагляд у кожнай такой складовай частцы адзінай Царквы.

Кажучы аб ролі нацыянальнага фактара ў рэлігійна-царкоўным жыцьці, нецэла не зьвярнуць увагі і на тое, што калі з аднаго боку Царква выкарыстоўвае нацыянальныя і грамадзкія чыннікі ў жыцьці народа для дасягненьня рэлігійных мэтаў, дык з другога боку існаваньне нацыянальнай царквы становіцца вельмі пазытыўным фактам у нацыянальна-дзяржаўным жыцьці народа.

✓ Нацыянальнае жыццё разьвіваецца тады, калі адна з галаўнейшых галінаў духовага жыцця, галіна рэлігійная разьвіваецца на грунце нацыянальным. У адпаведныя моманты народнага жыцця царкоўна-нацыянальнай справе надаецца вялікае значэнне, каля яе вядзецца жорсткая барацьба і Царква становіцца ворганам нават сьцімулам нацыянальнай творчасці.

Практычнае значэнне рэлігійнага чыньніка палягае на тым, што ён даходзіць да найглыбейшых бакоў чалавечае душы, уплывае аднолькава як на дарослых, так і на дзяцей, на ўсіх і ўсюды, у самыя глухія куткі краю дасягае яго чыннасць. Як ведама з гісторыі беларускага і ўкраінскага народаў

на грунце рэлігійна-царкоўным вялася барацьба ня толькі за веру але і за нацыянальнасць; „расейская вера“ стала заклікам да змаганьня за расейскую нацыю і пад гэтым заклікам была абаронена і ўратавана ня толькі праваслаўная вера, але і нацыянальнасць. У гісторыі іншых народаў пабачым тыя самыя факты. Польскае духавенства ў былой Расеі было галаўнейшым чыньнікам нацыянальнай сьвядомасці польскай масы, немцы праз Царкву асымілявалі чэхаў і палякаў, мадзьяры—славакаў, харватаў, румынаў, украінцаў; асабліва ўкраінцаў і беларусаў асымілююць—расейцы, палякі, мадзьяры, румыны.

О. ЛАТОЦКІ.

Беларусы.

Беларусы нароўні з палякамі, расейцамі і ўкраінцамі зьяўляюцца адным з найвялікшых этнаграфічна аддзеленых славянскіх плямёнаў. Тэрыторыя, якую займаюць беларусы і парадак з якім яны займаюць, бачым з ніжэйпададзенай табліцы (укладзена па статыстычным дадзеным 1914 г. прафэсарам Карскім).

Былыя расейскія губерні з беларускім насельніцтвам	Лік беларус. (у тысячах)
Чарнігаўская	1.294,3
Смаленская	1.251,0
Сувалская	188,1
Горадзенская	1.400,2
Віленская	1.736,7
Віцебская	1.243,4
Магілёўская	2.261,5
Мінская	2.498,9
Ковенская	82,4
Арлоўская	38,4
Цьвярская	125,0
Пскоўская	42,4
Калужская	41,1
Курляндзкая	21,8
Разам	12.225,2

Што датычыць рэлігійнага складу беларусоў, дык у процэнтах ён выражаецца ў наступных лічбах (дадзеныя агульна-расейскай перапісі 1897 г.):

Праваслаўных	81,21%
Каталікоў	18,30%
Лютэран	0,01%
Стараабрадцаў і ўхіляючыхся	0,46%
Сэктантаў	0,02%

Права кожнага народу на самастойнае разьвіццё акрэсьліваецца перад усім яго літэратурным багацьцем, якое ён стварыў на працягу сваяго існаваньня. У гэтых адносінах мінуўшчына беларускага народу так багатая, гісторыя яго так цікавая, што над імі нельга не застанавіцца нават і ў гэтай кароткай справаздачы.

Шлях самастойнага культурнага і нацыянальнага разьвіцця, на які ў другой палове мінулага стагодзьдзя ўступілі беларусы, па справядлівай увазе аднаго з сучасных беларускіх літэратурных дзеячоў — „ні што іншае, як адраджэньне: беларусы маюць вялікую гістарычную мінуўшчыну, і пара іх найвышэйшага расьцьвету адносіцца да старых часоў, калі Беларусь уваходзіла ў склад Вял. Кн. Літоўскага.

Беларуская мова, на якую ў нашыя часы звычайна глядзяць, як на гутарку сялян так зв. „Северо-Западнаго Края“, у пару першага расьцьвету беларускай культуры была дзяржаўнай мовай, мовай, у якой выдаваліся законы і ў якой гутарыла найвышэйшая інтэлігенцыя таго часу.

Беларускае пісьменства пачалося яшчэ ў X—XI ст. ст., але да пачатку XVI ст. ня мела вялікага распашыраньня з прычыны адсутнасьці друку. Але ўжо ў самым пачатку XVI ст. зьяўляецца на Беларусі друкар і грамадзкі дзеяч доктар Францыск Скарына, як і 6-га жніўня 1517 г. надрукаваў першую беларускую кнігу. Гэтая дата была ўрачыста адсвяткавана беларусамі ў 1917 г. у чатырохсотыя ўгодкі беларускага друку.

Францыск Скарына радзіўся каля 1490 г. ў Полацку, дзе і атрымаў пачатковую адукацыю. 13-14 гадоў Скарына прыехаў у Вільню, а згэтуль трапіў у Кракаўскі ўнівэрсытэт. Па сканчэньні ўнівэрсытэту атрымаў вучоную ступень доктара. З Кракава Скарына адправіўся ў Падую і ў падуанскім ўнівэрсытэце атрымаў дыплём доктара мэдыцыны. Пазьней скарына пабываў у Нямеччыне, дзе тады вёў сваю працу Гутэнбэрг. З Нямеччыны Скарына прыехаў у Прагу і пачаў тут працаваць над перакладам на беларускую мову Бібліі. На працягу часу 1517 — 1519 г. г. ён пералажыў і надрукаваў 22 кнігі Старога Завету. Пераехаўшы ў хуткім часе ў Вільню Скарына адчыніў тут друкарню і 1915 г. надрукаваў першую на бацькаўшчыне кнігу: „Малую падарожную кніжыцу“, у якой былі зьмешчаны ўсе штодзённыя малітвы і каляндарныя весткі.

Друкарня Скарыны была першай друкарняй ў Вільні (першая польская была заснавана ў Вільні ў 1576 г.).

Ведама як цяжка народу захоўваць і разьвіваць сваю культуру, ня маючы палітычнай незалежнасьці. Так было і з беларусамі. З заключэньнем люблінскай вуніі канчаецца залатая пара беларускай літэратуры — у дзяржаўным жыцьці беларуская мова замяняецца польскай, а старанна завадзімыя поль-

скія звычаі і парадкі, пры пагардзе да ўсяго беларускага. як да нечага непатрэбнага, прывялі ўрэшце да таго, што вышэйшыя беларускія клясы, ня вытрымаўшы ўціску, пакінулі на волю лёсу родны народ і цалком перанялі польскую культуру. Пасьля далучэньня Літвы і Беларусі да Расіі гэтае зьявішча ізноў паўтарылася: былы расейскі ўрад палажыў ня мала высілкаў і сродкаў да таго, каб далучаны край зрабіць „расейскім“ і пераканаць мяйсцовае насельніцтва ў яго „расейскім паходжаньні“. Так у 1865 г. было забаронена друкаваньне кніг у беларускай мове, а таксама ўжываньне гэтае мовы ў народных школах.

Дзякуючы гэтаму беларуская культура на працягу трох стагодзьдзяў ня мела магчымасьці разьвівацца. Тым ня менш, калі яна ня мела магчымасьці разьвівацца зусім самастойна, дык усё-ж з неаслабнай энэргіяй вялася тэарэтычная распрацоўка беларускае мовы і бытавой галіны жыцьця беларусоў. Цэлы шэраг беларусоў, прысьвяціўшых сябе навуковай і грамадзкай дзейнасьці, заняліся зьбіраньнем і распрацоўкай матар'ялаў, узятых з падставовай крыніцы — асяродку беларускага жыцьця — беларускай вёскі, і далі падставы ідэі беларускага нацыянальнага адраджэньня.

Інтэнсыўнае разьвіцьцё сучаснай беларускай думкі пачалося, як ужо значана, з другой паловы мінулага стагодзьдзя. Гэтае разьвіцьцё дасягнула поўнага сваяго расьцьвету пасьля рэвалюцыі 1905 г., калі лепшыя літэратурныя сілы згуртаваліся каля выходзіўшай у Вільні вельмі папулярнай газэты „Наша Ніва“. Гэты ўздым беларускага руху, быўшы натуральным працягам пачаўшагася ў той час грамадзкага руху ў Расіі, быў настолькі моцным і шчырым, што зараз-жа перадаўся і беларускім гушчам: беларусы неяк адразу інстыктыўна адчулі, што іх родная мова, перарабіўшаяся дзякуючы гістарычным падзеям з мовы нацыянальнай у мову сацыяльную, „мужыцкую“, павінна вярнуць сваё ранейшае нацыянальнае значаньне.

З пісьменнікаў, адзначыўшыхся ў гэтую пару сваёй творчасцю, асабліва выдатны: Якуб Колас ці Тарас Гушча (Кастусь Міцкевіч, радзіўся ў в. Мікалаеўшчыне, Менскага пав.) Янка Купала

(радзіўся у в. Вязынцы, Менскага пав.), Алесь Гарун (Аляксандар Прушынскі, радз. у Менску), Аляхновіч (радзіўся ў Вільні) і Цётка (Алёізыя Кейрыс (радз. ў Лідзкім пав.).

Царства Божае і царства кесара.

(Працяг, гл. №№ 1, 2, 3).

Пытаньне аб адносінах хрысьціянства да манархіі ёсьць пытаньне гістарычнае. І тое, што ўласьціва пэўнай гістарычнай пары ў хрысьціянстве, нельга празнаць дагматычнай праўдай Манархіі нятрывалы, яны праходзяць, як і ўсё зямное, прыроднае. Царква-ж застанеца непарушанай да канца часоў і „врата адавы“ не перамогуць яе. Царства кесара належыць лёсу. Царства Божае належыць вечнасьці. Хрысьціянства можа існаваць пры самых ражнародных гістарычных абставінах. І нельга прызнаць належачым прыродзе Царквы тое, што зьяўляецца гістарычна-пераходным і нятрывалым. Скрайныя староньнікі неразруйнай сувязі паміж праваслаўем і самадзяржаўем, для якіх улада самадзяржаўца царкоўна і сьвяшчэнна, гатовы прызнаць у пасьвяшчэньні цара на царства восьмае таінства. І трэба сказаць, што чын пасьвяшчэньня на царства дае падставу для такой думкі. Пры чыне памазаньня цара вымаўляюцца словы: „пячаць дара духа Сьвятога“. Міма волі зьяўляецца думка, што цар атрымлівае асаблівую благадаць на царстваваньне, што царстваваньне ёсьць царкоўнае служэньне аналягічнае сьвяшчэнству. Пасьвяшчэньне цара ўводзіць царства кесара ў Царства Божае. Паганскі кесар атрымлівае пасьвяшчэньне і робіцца праваслаўным царом. У праваслаўным цары бачаць тэафанію. Як гэта магло здарыцца? Царква нічога ў жыцьці ня можа пакідаць не асьвяшчэньнем, яна асьвяшчае ўсё чалавечае жыцьцё ад нараджэньня да сьмерці, весь быт чалавечы, асьвяшчае і дзяржаўную ўладу, Але ў жыцьці Царквы, галоўным чынам Праваслаўнай Царквы

(на Заходзе было іначай), здарыўся момант, калі яна не абмежавалася прызнаньнем рэлігійнага значэньня ўлады і сымбалічным асьвяшчэньнем дзяржавы, калі яна пабачыла ў праваслаўным цары як-бы зьяву сьвятой плоці, выразам Царства Божага на зямлі. Гэта ўжо была вялікая гістарычная памылка царкоўнага чалавецтва, зьмяшэньне царства Божага з царствам кесара. Ракавы факт падзелу Царквы, які быў найвялікшай няўдачай хрысьціянства ў гісторыі, спрыяў узмацненьню двух ухілаў, на Усходзе цэзарапапізму, на Заходзе папацэзарызму. Можна нават прыпусьціць, што калі-б ня было падзелу Царквы, дык ніколі-б не дасягнула такіх памераў, на Усходзе імператарская тэакратыя і на Заходзе тэакратыя папская. Але тэакратыям гэтым ня суджана было вечнае гістарычнае існаваньне. Папа застаўся і нават абвешчана была ў XIX стагодзьдзі яго непагрэшнасьць у справах веры, але папа згубіў сваю ўладу над сьветам, над сьвецкімі дзяржавамі, ён перастаў быць манархам. Папская тэакратыя балеі не існуе. Заходні сьвет сэкулярызаваўся і каталіцкая царква існуе вонкава, як адна з арганізацыяў нароўні з іншымі арганізацыямі ў заходніх дзяржавах. У лепшым выпадку царква прыбягае да канкардатаў, у горшым яна ледзь церпіцца і прасьледуецца атэістычнымі ўрадамі. Візантыйскае тэакратычнае царства ўжо даўно пала. Грэцкая царква цэлы шэраг стагодзьдзяў існавала пад туркамі. Урэшце разбурылася і найвялікшая тэакратыя Усходу — сьвяшчэннае расейскае царства. І пала яно ня толькі ад вонкавых націскаў, але і ад унутранага распаду

Тэакратыі перасталі сымбалізаваць духовы стан народаў, рэлігійныя вераваньні народаў. Еднасьць народных вераваньняў скончылася, пачалася пара падзелу. Прымусова нельга ўтрымаць старых пачынаньняў. Старая сымболіка перастала быць сьвяшчэннай, як ў Эўропе так і ў Расіі. Рэвалюцыя зьяўляецца зьменай сымболікі ўнутранага жыцьця народаў. Манархіі на захадзе ці перасталі існаваць ці згубілі сваё рэальнае значэньне (Англія, Італія). Што раз больш і больш зьнікае зацікаўленьне да палітычных формаў. У Расіі манархія ўжо ў часы Пятра Вялікага зрабілася гуманістычнай і сэкулярызавалася што раз больш і больш. Падпарадкаваньне царквы дзяржаве, стварэньне сынадальнага ладу і было працэсам сэкулярызацыі расейскай дзяржавы і зьбліжэньнем да тыпу заходняга прасьвяшчонага абсалютызму. Славянафілы даўно ўжо цьвердзілі, што ў пэтэбургскую пару расейскай гісторыі няма ў Расіі самадзяржава, а ёсьць абсалютызм з надзвычай разьвітай бюракратыяй. Абсалютызм-жа па славянафільскаму паняцьцю ня ёсьць расейская праваслаўная форма дзяржаўнай улады, а ёсьць толькі разьвіцьцём паганска-рымскай імперыялістычнай ідэі.

У чым-жа сутнасьць рэлігійнай ідэі самадзяржаўя і чым яна адрожніваецца ад абсалютызму? Згодна з ідэалёгіяй самадзяржаўя ўлада цара дэлегіравана не народам, а Богам. Няма правоў на ўладу, а ёсьць толькі абавязак улады. Улада цара зусім ня ёсьць абсалютнай, неабмежаванай уладай. Яна самадзяржаўя таму, што крыніцай яе не зьяўляецца воля народу і яна не абмежавана народам. Але яна абмежавана Царквой і хрысьціянскай праўдай, духова падпарадкавана Царкве, яна служыць не сваёй волі, а волі Божай. Цар і народ зьвязаны з сабой той самай верай, тым самым падпарадкаваньнем Царкве і праўдзе Божай. Самадзяржаўе мае на мэце шырокі народны сацыяльны базіс, жывучы самастойным жыцьцём, яно не азначае падаўленьне народнага жыцьця. Самадзяржаўе апраўдана толькі ў тым выпадку, калі ў народзе існуюць вераваньні, санкцыяную-

чыя ўладу цара. Яно ня можа быць вонкавым гвалтам над народам. Цар самадзяржаўны толькі ў тым выпадку, калі ён запраўды самадзяржаўны цар. Нездавальняючае праваслаўе Пятра Вялікага, яго ўхіленьне да пратэстантызму зрабілі яго абсалютным, а не самадзяржаўным манархам. Абсалютная манархія ёсьць параджэньнем гуманізму. У абсалютызме, у імперыялізме цар дэлегіраван народам, вярхоўная ўлада не належыць цару, хаця-ж і належыць яму абсалютная, неабмажаваная ўлада кіраваньня. Але народ можа і атабраць у цара ўладу. Такава ідэя абсалютнай манархіі выпрацаваная на Захадзе. У абсалютызме цар не зьяўляецца слугой Царквы. Падпарадкаваньне царквы дзяржаве зьяўляецца характэрнай адзнакай абсалютнай манархіі. Так было і з каталіцкай царквой пры Людвіку XIV. Абсалютызм заўсёды разьвівае бюракратыю і падаўляе сацыяльнае жыцьцё народу. Славянафілы-ж глядзелі на гэта іначай. Па іх поглядам вярхоўная ўлада належыць народу, але народ адмовіўся ад улады, каб прысьвяціць сябе духоваму жыцьцю, і ўвесь цяжар улады ўзлажыў на цара. Але ці існавала калі-небудзь у гісторыі рэлігійнае самадзяржаўе ў чыстым, ідэальным выглядзе? Мусім прызнаць што не. У Візантыі рэлігійная ідэя самадзяржаўя заўсёды была зьмяшана з паганска-рымскім абсалютызмам. і ў ёй імператарская ўлада ня мела народнага сацыяльнага базісу. Уся пэтэбургская пара расейскай гісторыі ёсьць панаваньнем абсалютызму і бюракратызму, падаўленьнем самастойнасьці Царквы і самастойнасьці народнага жыцьця. Найбольш блізкай да рэлігійнай ідэі самадзяржаўя была дапятроўская „Русь“. Але і там нельга знайсці тых рысаў, якімі акрэсьліваецца самадзяржаўе. Іаан Грозны быў самым выдатным выразіцелем расейскага самадзяржаўя, але гэта як-раз і выклікала няпэўнасьць. На Захадзе-ж ні было нічога дакладна падобнага да самадзяржаўя, ды й не магло нарадзіцца на каталіцкім грунце. Там была барацьба духоўнай і сьвецкай улады. Ясна, што рэлігійная, праваслаўная ідэя самадзяржаўя, сьвяшчэннай манархіі,

ёсьць найчысьцейшая утопія дасканальнага, ідэальнага дзяржаўнага і сацыяльнага ладу, такая самая ўтопія, як папская тэакратыя, як дасканальны, ідэальны сацыяльны лад. Цудоўная ўтопія можа найлепшая з усіх утопіяў! Але фактычна самадзяржаўе заўсёды ператваралася ў абсалютызм і было абсалютызмам. І Візантыя і Расія, дзеве вялікія праваслаўныя манархіі, не маглі служыць прыкладамі рэлігійнага самадзяржаўя. У кожнай вялікай манархіі пануе імперыялізм. Ні адна манархія ня можа вызваліцца ад паганскай імперыялістычнай ідэі, бо манархія па прыродзе сваёй паганскага паходжаньня. Толькі на кароткую хвіліну манархія становіцца праваслаўнай і пасля ізноў хутка разьвівае ў сабе паганскія пачынаньні мірадзяржаўя, зямнога царства кесара.

Мы прыходзім да выніку, які можа здавацца парадаксальным. Звычайна абараняюць самадзяржаўе і манархію тым, што чалавечая прырода грахоўна і што грахоўнай прыродзе больш уласціва манархічная форма кіраваньня, чым дэмакратычная. Дэмакратыю, сацыялізм і інш. абаранялі тыя, хто ня верыў у першародны грэх. Але цяпер гэтую тэорыю можна адкінуць. Іменна таму, што чалавечая прырода грахоўна, яна ўпоўні можа здзейсьніць дэмакратычны і сацыяльны лад, яна можа быць выразам гэтага грахоўнасьці. Дэмакратыя менш усяго прыпускае дасканальнасьць чалавечай прыроды, яна створана для недасканальнага і грахоўнага стану. Самадзяржаўная-ж манархія ператвараецца ў утопію дасканальнага, бязгрэшнага стану. Рэлігійная самадзяржаўная манархія ёсьць па сваяму вельмі высокая ідэя, але абсалютна ўтапічная, прыпускаючы такі стан народаў, які наўрад ці можна здзейсьніць у напым грахоўным сьвеце. Аб самадзяржаўі цяпер лятуцяць і будуць лятуцець так, як уперад

лятуцелі аб сацыялізме. Але няма ніякіх падставаў верыць у тое, што народы знаходзяцца цяпер на шляху да стану, здольнага ўзрадзіць рэлігійнае самадзяржаўе, маючае на мэце выключную духоўную суцэльнасьць і еднасьць веры. Сьвет зьбліжаецца да падзелу і гэта прадказана хрысьціянскімі прароцтвамі. Ня толькі для будучыні, але і для мінуўшчыны рэлігійная самадзяржаўная манархія была ўтопіяй, рэальна-ж магчыма была толькі абсалютная манархія, у большай ці меншай ступені падпарадкаваная праваслаўю. Самадзяржаўя ніколі ня было і ніколі ня будзе. Гэта — ўтапічныя лятуценні, абаснаваныя на зьмяшэньні Царства Божага з царствам кесара. Восьмага таінства пасьвяшчэньня цара на царства дагматычнае сузнаньне Царквы ня ведае, яно цалком адносіцца да гістарычнага а ня містычнага боку Царквы. Ды й ня можа быць таінствам Царквы тое, што мае прыроду рацыянальна-расейскую, партыкулярныстычную, а не ўнівэрсальную. Кожнае прымяненьне катэгорыяў Царства Божага да прыродна-гістарычнага царства кесара ёсьць утопія, рамантызм. У такога роду тэорыях няма рэлігійнага рэалізму, цьвярозага паняцьця запраўднасьці. Рэлігійнае самадзяржаўе немагчыма таму, што агулам немагчымы дасканальны грамадзкі лад у грахоўным сьвеце, таму што ў адносным немагчыма абсалютнае. І ў ідэі рэлігійнага самедзяржаўя ёсьць нястача пакоры, гордасьць, ператварэньне „кесарава“ ў „Божае“, зямнога ў нябеснае, адноснага ў абсалютнае, прыроднага ў духовае. Ідэя гэтая перашкаджае шукаць Царства Божага, перашкаджае ісьці па шляху рэальнага праабражэньня жыцьця. Тэакратычная ўтопія зьяўляецца крыніцай усіх сацыяльных утопіяў.

Бердзяеў.

(Працяг будзе).

Родны край.

О, край родны, край прыгожы,
 Мілы кут маіх дзядоў!
 Што мілей ёсць у сьвеце Божым
 Гэтых сьветлых берагоў,
 Гдзе бруяцца срэбрам рэчкі,
 Гдзе лясы-бары гудуць,
 Гдзе мядамі пахнуць грэчкі,
 Нівы гутаркі вядуць?!
 Гэтых гмахаў безгранічных,
 Балатоў тваіх, вазёр,
 Гдзе пад гоман хваль крынічных
 Думкі, думае прастор;
 Гдзе увосень плачуць лозы,
 Гдзе ўвясну лугі цьвітуць,
 І шляхом старым бярозы
 Адзначаюць гожа пуць?..
 Гэй, адвечныя курганы,
 Сьведкі прошласьці глухой!
 Кім вы тут панасыпаны?
 Чыёй воляю, рукой
 Вы раскіданы па полі,
 Даўных спраў вартаўнікі?
 Ды ня скажаце ніколі,
 Што казалі вам вякі,
 І пуцінаю няроўнай
 Бяжыце ў далечыню —
 У бок Віліі чароўнай
 І пад сьветлую Дзьвіну...
 Край мой родны, гдзе ў сьвеце
 Край другі такі знайсці,
 Гдзе-б магла так, поруч з сьмецьцем
 Гожаць пышная ўзрасьці?
 Гдзе-бы об-руку з галечай
 Расцьвіце й багацьця цуд
 І гдзе-б з долі чалавечай
 Насьмяяліся, як тут?..
 Скрозь вяночкі дрэў вясёла,
 Над мястэчкам ці сялом,

Божы цэрквы і касьцёлы
 Ўзносяць вежы к небясом.
 Брацьця мае, Беларусы!
 Ў страшнай кнізе людзкіх спраў
 Мусіць сам Бог для пакусы
 Гэты край наш адзначаў.
 Тут схадзілісь усе плямёны
 Спорку сілаю канчаць,
 Каб багата адароны
 Мілы край наш зваяваць
 І самых нас узяць у няволю,
 Путь зьдзеку налажыць,
 Кінуць ў цяжкую патолу,
 Аб нас памяць ўсю замыць.
 І лілася кроў нявінна,
 Швэд набытак наш паліў.
 І маскаль тут самачынна,
 Гвалт над намі утварыў,
 І бяз жалю капытамі
 Конь казацкі тут ступаў
 І збажынку з ярынамі
 Талачыў і драсаваў;
 І на нашых станавішчах
 Білісь Польшча і Літва,
 Каб на гэтых пажарышчах
 Ўзмацавалася Масква.
 Толькі-ж, брацьця, край ня згінуў,
 Не пагнуўся яго стан,
 І із нас душы ня вынуў
 Ні маскаль ні польскі пан.
 Гэй, суседзі, нашы брацьця!
 Ня згубілі мы свой шлях,
 Не ўламала нас няшчасьце,
 Ня сагнуў нас жыцьця гмах,
 Дык хіба-ж мы праў ня маем
 Сілай—шлях свой адзначаць
 І сваім уласным краем
 Край свой родны называць.

Я. КОЛАС.

КАНКАРДАТ

зключаны Апостальскай Сталіцай і Рэспублікай Польскай.

(Працяг, гл. № 3).

Сталіца Апостольская ня зробіць ніякай змены ў яраіі ці ў разьмежаванні правінцыяў і япархіяў бяз згоды Польскага Ураду за выняткам дробных зменаў у разьмежаванні, калі гэта будзе патрэбна для добра верных.

Арт. X.

Стварэнне і замен бенефіцыяў касцельных, кангрэгацыяў і манастыроў, а таксама іх дамоў і ўстановаў будзе залежаць ад адпаведнай улады касцельнай, якая на выпадак калі-б на ўстанову вышэй пададзенага патрэбны былі грошы, можа атрымаць іх з Урадавага скарбу, паразумеўшыся з Урадам. Чужаземцы ня могуць атрымаць пасадаў кіраўнікоў манастырскіх правінцыяў, хіба з дазволу Ураду.

Арт. XI.

Апостальская Сталіца мае права выбару архіепіскапаў і япіскапаў. Яго Сьвяцейшасьць згаджаецца зварочвацца да Прэзыдэнта Польскай Рэспублікі перад вызначэннем Архіепіскапаў і Япіскапаў епархіяльных, каадыютараў „*cum iure succersionis*“, а таксама і палявога япіскапа, каб апошні ня меў нічога проці дадзенай кандыдатуры з боку палітычнага.

Арт. XII.

Новавызначаныя япіскапы перад прыняццем сваіх абавязкаў мусяць складаць Прэзыдэнту Р. П. прысягу ў вернасьці, у наступнай форме:

„Перад Богам на Сьвятое Явангелье прысягаю і абяцаю, як належыць Япіскапу, вернасьць для Рэспублікі Польскай. Прысягаю і абяцаю, што з абсалютнай ляйльнасьцю буду шанаваць Урад, усталены Канстытуцыяй і буду ста-

рацца, каб мае духавенства таксама яго шанавала. Апрача таго прысягаю і абяцаю, што ня буду прымаць удзел у якіх-небудзь загаварах ці нарадах, якія-б маглі прынясьці шкоду Польскай Дзяржаве ці агульнаму парадку. Не дазволю і сваяму духавенству прымаць удзел ў такіх пачынаньнях. Клапоцячыся аб дабрабыце Дзяржавы, буду старацца ўхіляць усякую небяспеку, аб якой буду ведаць“.

Арт. XIII.

1) Ва ўсіх народных школах, за выняткам школаў вышэйшых, выкладанне рэлігіі абавязкова. Прадмет гэты будучь выкладаць каталіцкай моладзі вучыццалі, выбраныя школьнай ўладай з асобаў, вызначаных уладай духоўнай. Улада духоўная будзе наглядаць за навучэннем рэлігіі з боку зместу і маральнасьці вучыццалёў.

У выпадку, калі-б улада духоўная адабрала ў вучыцеля дадзеныя яму правы, дык гэты астатні будзе пазбаўлены права на выкладанне рэлігіі.

Гэтыя самыя правілы будучь стасаваліся і да прафэсароў, дацэнтаў і асыстэнтаў унівэрсытэтаў на аддзелах каталіцкай тэалёгіі.

2) Ва ўсіх япархіях Касьцёл каталіцкі будзе мець духоўныя сэмінарыі, адпаведна кананічнаму праву, якімі будзе кіраваць і ў якіх будзе вызначаць вучыццалёў.

Навуковыя дыплёмы, выданыя праз вышэйазначаныя сэмінарыі, будучь даваць права на выкладанне рэлігіі ва ўсіх школах апрача вышэйшых.

Арт. XIV.

Маемасьць, належачая Касьцёлу, ня

будзе падлягаць ні якому праўнаму акту; зьмяняючаму яе прызначэньне, іначай, як са згодай улады духоўнай, за выняткам выпадкаў зазначаных законам. У кожным выпадку прызначэньне нярухомай і рухомай маемасьці, пасьвячонай выключна службе Божай, як: Касьцёлаў, прадметаў, патрэбных для багаслужэньня і г. д. ня будзе зьменена без папярэдняга пазбаўленьня іх ўладай касьцельнай іх характару рэчаў асьвяшчонах.

Будова ці рэстаўрацыя касьцёлаў і капліц ня будзе адбывацца іначай як толькі згодна з тэхнічнымі і артыстычнымі правіламі ўставаў, датычачых будовы гмахаў і кансэрвацыі забыткаў.

У кожнай япархіі будзе створана камісія, зацьверджаная Япіскапам у паразуменьні з адпаведным Міністрам, для захаваньня ў касьцёлах і касьцельных будынках старажытнасьці, мастацкіх каштоўнасьцяў, архіўных дакумэнтаў і рукапісаў, маючых вартасьць гістарычную ці мастацкую.

Арт. XV.

Асобы духоўныя і іх маемасьць, а таксама маемасьць устаноў праўных касьцельных і маемасьць манастырская будзе апататкавана нараўні з устаноў і маемасьцю абыватэляў Рэспублікі Польскай, а таксама устаноў праўных сьвецкіх, за выняткам будынкаў прысьвечаных службе Божай, сэмінарыяў духоўных, дамоў прыгатаваўчых для манахінь і манахаў, складаючых прысягу беднасьці, а таксама маемасьці з якіх даходы прызначаны на мэты рэлігійнага культу і не складаючых даходаў уласных духавенства. Памешканьні япіскапаў і парафіяльнага духавенства, а таксама іх адміністрацыйныя будынкі будучь трактавацца нароўні з будынкамі інстытуцыяў дзяржаўных.

Арт. XVI.

Усе асобы духоўныя польскай нацыянальнасьці маюць згодна з законам права набыцьця і адступу свае маемасьці рухомае і нярухомае паводле права кананічнага, а таксама права абароны сваіх грамадзкіх правоў перад Урадам. Устаноў праўныя касьцель-

ныя і манастырскія будучь прызнаны польскімі тады, калі мэты для якіх яны паўсталі, датычаць спраў касьцельных Польшчы, і калі асобы кіруючыя імі і іх маемасьцю стала жывуць у Польшчы. Устаноў праўныя касьцельныя не адпавядаючыя вышэйшым варункам будучь карыстацца правам наданым чужаземцам.

Арт. XVII.

Устаноў касьцельныя маюць права закладаць і кіраваць імі, паводле права кананічнага і згодна з публічнымі правамі дзяржаўнымі, могільнікі, прызначаныя для хаваньня каталікоў.

Арт. XVIII.

Духавенства і верныя ўсіх абрадаў, знаходзячыся па-за межамі сваіх япархіяў будучь падлягаць мяйсцовым япіскапам, паводле кананічнага права.

Арт. XIX.

Рэспубліка Польская запэўнівае адпаведнай уладзе надаваньне, згодна з правамі кананічнымі, функцыяў, пасадаў і бенефіцыяў касьцельных. Пры надаваньні настаяцельскіх бенефіцыяў будучь стасавацца наступныя правілы:

На абшарах Рэспублікі Польскай ня могуць атрымаць іначай як з дазволу Ураду настаяцельскіх бенефіцыяў: чужаземцы і асобы, якія не атрымалі адукацыі ў інстытутах тэолёгічных у Польшчы ці ў інстытутах папскіх; 2) асобы, якіх дзеяльнасьць пагражае Дзяржаве.

Перад вызначэньнем на гэтыя бенефіцыі ўлада духоўная мусіць зьвярнуцца да адпаведнага Міністра Р. П., каб запэўніцца, што ні адна з прычынаў, пададзеных у пунктах 1 і 2 не стаіць гэтаму на перашкодзе. У выпадку, калі-б успомнены Міністар на працягу 30 дзён, такіх закідаў, проціў асобаў, якія маюць быць вызначаны, ня зрабіў, духоўная ўлада мае права даную асобу вызначыць.

Арт. XX.

У выпадку, калі-б Урад Польскі закінуў што-небудзь пэўнай духоўнай асобе, што да яе дзеяльнасьці, як спрэч-

най з бяспекаю Дзяржавы, адпаведны Міністар прадстаўляе дадзеныя закіды Япіскапу, які разам з гэтым Міністрам на працягу 3 месяцаў выдасць адпаведныя загады. У выпадку нязгоднасці пастановаў Япіскапа і Міністра, Апо-

стальская Сталіца даручае вырашэнне справы двум вызначаным Ею духоўным, якія разам з двома дэлегатамі Прэзідэнта Рэспублікі выносяць аканчальную пастанову.

(Працяг будзе.

Значэнне коопэрацыі у жыцці грамадзянства

Баявым лёзунгам у цяжкім жыцці нашага народу ў цяперашні мамант зьяўляецца дамаганьне школы ў роднай мове.

Адначасна з напружанай працай найбалеі выдатных асобаў у гэтым кірунку мы павінны павясьці ня менш шчырую працу і ў другой галіне нашага жыцця, якая таксама мае вялізнае значэнне дзеля дабрабыту і сьведомасьці нашага грамадзянства. Я маю на мэце разьвіцьцё коопэрацыі людзкую сьведомасьць у ёй і карысьць ад яе.

Дужа вялікім ворагам разьвіцьця і пашырэння коопэратыўнай працы сярод беларускага грамадзянства зьяўляецца незацікаўленьне ёю і ня толькі нашага селяніна, а на жаль і інтэлігэнта. Як магілкавы помнік душыць гэтае наша незацікаўленьне шмат і другіх добрых ідэяў і пачынаньняў. Але калі мы так незацікаўлены пакуль што трудна нам разварушыцца якой-небудзь ідэяй дзеля яе самой, ці з сумлівай карысьцю для сябе ў бліжэйшай будучыні, дык павінны хаця-ж умець пабароць сваю санлівасьць і апатыю ў выпадку бязспрэчнай карысьці ад гэтага для сябе ў разе, калі гэтая карысьць сама крычыць аб сабе.

Ідэя коопэрацыі ва ўсіх яе выглядках па сваёй яснасьці і прастаце можа вытрымаць любы конкурс. Дык і запраўды няма нічога дзіўнага, ці незразумелага, што нейкая колькасць людзей яднаюцца дзеля таго, каб мець магчымасьць купляць сабе спажывныя ці іншыя тавары магчыма лепшага гатунку і па магчыма ніжэйшай цане з першых рук,—мець магчымасьць у разе

патрэбы атрымаць пазычку грошаў за невялікія працэнты.

Апрача сваёй асабістай карысьці людзі гэныя прыносяць карысьць на грунце культурна-эканамічным наагул усяму грамадзянству. Яны вядуць барацьбу з прыватнымі гандлярамі, з іх злоўжываньнямі і той зыск, які прыватныя гандляры кладуць у свой кішэнь—пры коопэрацыі звычайна выкарыстоўваецца цэлым таварыствам на рожныя культурна-асьвятовыя мэты.

У заходняй Эўропе, дзе арганізацыйны рух шмат магутнейшы як у нас, коопэратыўныя таварыствы лічаць сваіх сяброў сотнямі тысячаў і мільёнамі. Ня лічучы неабходнай патрэбай гаварыць тут аб разьвіцьці коопэрацыі паасобна ў кожнай старонцы, я спынюся толькі на яе разьвіцьці ў Швайцарыі, жыцьцёвыя варункі якой былі вельмі цяжкімі.

У сувязі з вялізарным рэакцыйным уціскам народу з боку швайцарскіх паноў цяжкімі падаткамі і дрэнным кіраўніцтвам урада ў 40 гадох XIX стагодзьдзя жыцьцё для народу стала немагчыма цяжкім. Вартасьць на рэчы першай патрэбы дайшла да надзвычайных памераў.

І вось у гэтую пару зьявіліся найвыдатнейшыя людзі, якія пачалі на эканамічным грунце барацьбу з зробленым праз паноў зьнішчэннем краю і народу.

Спачатку ў гарадох, а потым і ў вёсках пачалі ўзнікаць коопэратыўныя таварыствы. Гэныя таварыствы зьявіліся як-раз у пару, бо ўсё трашчала і развалілася ад кіраваньня панскага ўрада; арганізм дзяржавы пачаў разлязацца па ўсім швам ад штрайкаў, дэ-

манстрацыяў абодранага, голага і галоднага грамадзянства.

На заклік маладых таварыстваў адклікнуліся асобы, зусім адданыя сваяму люду, ня страціўшыя надзеі адратаваць яго ад бяды. Яны аддалі ўсю сваю энэргію, розум і шчырую любоў справам сваяго народу і, згуртаваўшыся ў коопэратыўныя таварыствы, сваёй працаю хутка палепшылі дабробыт грамадзянства і дзяржавы.

Пара і нам скінуць кайданы, пара ўзяцца за працу на гэтым грунце. Неабходна выклікаць у грамадзянства давер'е да згуртаваньня і працы на коопэратыўным грунце, а гэтыя давер'е зьявіцца тады, калі будзе пашырана сярод грамадзянства сьвядомасьць аб значэньні ў яго жыцьці і на яго карысьць коопэрацыі.

Хто ў нас павінен стаць на чале гэтае працы? Інтэлігэнцыя—як сьвецкая,

так і духоўная. Тут шырокі прастор для працы людзей, рожных поглядаў: палітычных, сацыяльных і рэлігійных. На гэтым грунце могуць аб'яднацца ўсе, хто запраўды шчыра любіць свой родны народ і жадае яму добра.

Вялік'удзел у гэнай працы павінна прыняць духавенства, бо праца на грунце коопэратыўным па сваёй сутнасьці запраўды блізкая да працы на грунце рэлігійным. Яна імкнецца вырашыць у духу хрысьціянскім вялікія праблемы практычнага жыцьця: як запоўніць непраходную прорву паміж багатымі і бепнымі, як зьнішчыць антаганізм паміж капіталам і працаю, як наладзіць, каб разьвіцьцё тэхнікі палягчала працу працаўнікоў замест таго, каб зусім пазбаўляць іх працы і г. д. коопэрацыя павінна зьніштожыць прымусовую працу падобна таму, як хрысьціянства зьніштожыла рабства.

Вукол.

Віленскі Епархіяльны Склад.

На Епархіяльным з'ездзе духавенства Віленскае Епархіі, адбыўшымся 14-17 верасьня 1926 году, я быў выбраны кіраўніком Епархіяльнага Складу. На разьвіцьцё складу зьезд выдзяліў 3000 зл. Зьезд лічыў існаваньне складу карысным і неабходным. Епархіяльная Улада гэтак пастановы Зьезда не зацьвердзіла, і я атрымаў тэрміновы загад перадаць усю маемасьць Складу асобнай ліквідацыйнай камісіі, старшынёй якое быў вызначаны а. пратаярэў В. Бяляеў.

З тае пары я атрымаў ад духавенства шмат пытанняў а нават і закідаў, чаму я не выканаў волі духавенства і адмовіўся ад кіраваньня складу і куды, каму і сколькі перадаць маемасьці, і што сталася з гэтай маемасьцю далей. Падобныя пытаньні, якія я атрымліваю і цяпер змушаюць мяне даць наступнае тлумачэньне.

На закіды, чаму я не кіраваў складам, служыць адказам вышэй прыведзеная прапанова Епархіяльнае Улады

перадаць усю маемасьць Складу ліквідацыйнай камісіі. Застаецца толькі даць справаздачу, што я прыняў,—што, як і каму прадаць.

Пасьля выбару мяне кіраўніком складу я 20 верасьня 1926 г. прыняў ад пратаярэў В. Бяляева маемасьці

на 6881 зл. 97 гр.

і доўгу за царк. 139 зл. 50 гр.

Усяго на суму 7021 зл. 47 гр.

Аб гэтым у мяне захоўваецца падпісаны а. прат. Бяляевым акт.

Ніякае апісі маемасьці ня было.

Здана мною маемасьць Складу 15 лістапада таго-ж 1926 году па наступнаму дакумэнту (пераклад з расейскага). „Акт 15 лістапада 1926 году. Абраны Епархіяльным Зьездам, адбыўшымся 14—17 верасьня 1926 г. Кіраўнік Віленскага Епархіяльнага Складу настаяцель Віленскае Сьніпскае Царквы, сьвяшчэньнік А. Коўш на падставе загаду Віленскае Кансысторыі ад 6 лістапада

1926 году за № 3937, якая, ня гледзячы на адпаведную пастанову Епархіяльнага Зьезду, прызнала існаваньне Склада не магчымым і пастанавіла яго зьліквідаваць. — здаў вызначанай тым-жа загадам ліквідацыйнай камісіі ў асобе яе старшыні Настаяцеля Віленскае Мікалаеўскае Царквы пратаярэя а. В. Бяляева.

- 1) Астачу касы, значаную ў касавай кнізе 14 лістапада 1926 г. у суме 21 зл. 40 гр.
- 2) Спісак Царквоў, якім адпушчаны тавары ў доўг з 22/IX по 10/XI і, значыцца належыць атрымаць ад іх 180 зл. 80 гр
- 3) Пяць паштовых квітоў на атрыманьне з пошты агульнае сумы . 146 зл. 20 гр.
- 4) Азначанае ў асобнай ведамасьці маемасьць склада па ст. ст. ад 1 по 181 на агульную суму 9517 зл. 88 гр.
- 5) Азначаныя ў асобнай опісі № 2 кнігі ў ліку 8015 экзэмпляраў (неацэняных).
- 6) Опіс маемасьці, набытае за час ад 22/IX да 14/XI 1926 г. і пазастаўшаяся ня проданую на агульную суму . . 350 зл. 90 гр.
- 7) Шклянных лямпачак 13 шт. на 10 зл. 60 гр.
- 8) Свячных агаркаў 2 кіло 3 зл. 50 гр.

Усяго на суму .10231 зл. 28 гр.

Пералічаныя ведамасьці далучаюцца да гэтага акту.

Апрача гэтага здана:

- 1) Пералічаная ў ведамасьці з № 182

па № 192 маемасьць -- прылады магазыну, якія складаюцца з 23 рэчаў неацэняных 8015 экзэмпляраў кніг . . неацэняных.

- 2) Касавая кніга . . .
- 3) Пранумэраваныя з № 1 па № 67 раскладныя як належыць аплачаныя рахункі на суму . 3101 зл. 16 гр.
- 4) Таварная кніга . . .
- 5) Тры квітанцыйныя кнігі:
 - а) прадажа-налічныя квіты № 1-71
 - б) тавараў, высланых наложным плацяжом квіты № 1-8
 - в) тавараў, адпушчаных у доўг квіты № 1-8
- 6) 7 бутылак царкоўнага віна на . . 24 зл. 75 гр.
- 7) Ключы ад памешканьня Складу.

Памешканьне здано ў парадку.

Здаў Настаяцель Віленскае Сьніпскае Царквы сьвяшчэньнік А. Коўш.

Прыняў Старшыня Камісіі пратаярэя В. Бяляеў. (Рукою а. Бяляева дапісана: „паведамляныя два сябры камісіі не зьявіліся“). Прысутнымі былі сьведкі, — якія і падпісалі: Васіль Стрыжак, Уладзімір Яконюк, Вера Бяляева.

Такі акт, а таксама і ведамасьці ў ім азначаныя, былі зложаны і падпісаны ў 3 экзэмплярах; па аднаму экзэмпляру акта і ведамасьцяў перахоўваецца у мяне.

З гэтага акту відаць; што я здаў маемасьці ацэнянае

па опісам 10231 зл. 28 гр
і 7 бут. царк. віна 24 зл. 75 гр.

Усяго на . . . 10256 зл. 03 гр.

г. зн. на 3234 зл. 56 гр. больш, як прыняў (10256 зл. 03 гр. — 7021 зл. 03 гр. 3235 зл. 56 гр.). Апрача гэтага здана 8015 экз. кніг і 23 рэчы тарговых прыладаў, як шафы, прылаўкі, вітрыны, вагі і г. д., якія пры перадачы мне 28/IX 1926 г. маемасьці склада ўваходзілі ў суму 7021 зл. 03 гр., бо ў перадатачным акце пр. Беляева была азначана: „разлічных предметов“.

З гэтага відаць, што мае папярэднікі ня ведалі, што ў Складзе было.

Першым учынкам мае кароткае працы ў Складзе было зрабіць падрабязныя апісі усяе маемасьці г. зн. выясьніць што ёсьць і завясьці адпаведныя паводле тарговага права, кнігі, што і было зроблена, але на жаль хуткае закрыцьцё складу перашкодзіла мне ацаніць кнігі і рэчы тарговых прыладаў.

Вартасьць рэчаў на 10256 зл. 3 гр. злажылася з цаны, якая была абазначана да мяне на кожнай рэчы. Гэтыя цэны, №№ і назоў кожнае рэчы ўнесены мной у апісі.

Што датычыць 8015 экз. кніг і 23 рэчаў тарговых прыладаў, дык на іх цаны ня было, — я ў апіс унёс іх паабразны назоў № № і лічбу а ацаніць іх я ня лічыў сябе паўнамоцным. Для гэтае мэты неабхоцна было склікаць сходную камісію, але загад аб ліквідацыі склада, як я зазначыў, перашкодзіў мне гэта зрабіць.

Вышэйпададзенае зьяўляецца частковым адказам маім паважным карэспандэнтам.

Ужыў слова частковым дзеля таго, што не даў адказу на пытаньне: „што сталася з маемасьцю складу пась-

ля перадачы яе мною?“ Есьць дадзеныя для адказу і на гэтае пытаньне, але цяпер як-раз працуе рэвізыйная камісія, якая павінна будзе даць справаздачу аб „ліквідацыйнай“ дзеяльнасьці склада, яе нармальнасьці і правідловасьці, карысьці, яснасьці і справядлівасьць запісаў у кнігах а таксама і аб тым, колькі і на якую суму рэчаў прадаана, куды грошы ўнесены, колькі, і на якую суму рэчаў ёсьць.

Рэвізыйнай Камісіі бязумоўна ня трудна будзе справіцца з гэтым заданьнем: варта толькі праверыць цэну і №№ на рэчах, ці згодны яны з тымі апісямі, па якім былі зданы рэчы 15-IX 1926 г. а сутнасьць тых ці іншых рэчаў, таксама што і на якую суму прадаана, а калі на рэчах былі знойдзены цэны ня згодныя з апісамі, гэта сьведчыла-бы аб тым, што яны самавольна пераацэнены.

У кожным выпадку раней трэба зрабіць падлічэньне тавару па старым цэнам, бо інакш затруцца сьляды, на якую суму тавару продана, — а пасья ужо пераацэніваць тавары. Аднак-жа, ведаючы рыначныя цэны на царкоўныя рэчы ў сучасны момант і раўнуючы іх з цэнамі, якія былі абазначаны на таварах і ў ведамасьцях, мушу зазначыць, што зьніжка цэнаў была-бы нічым не апраўданай.

Пазастаўляю за сабою права яшчэ парушыць справу ліквідацыі Епархіяльнага Складу з зсылкаю на дакумэнтальныя дадзеныя па заканчэньні працы Рэвізыйнае камісіі.

Сьвяшчэньнік А. Коўш

Чытайце і пашырайце

„Беларускую Зарніцу“

А б в е с т к а .

Маючы на мэце павялічэньне даходаў атрымліваных з пасекаў і азнаямленьне мяйсцавага насельніцтва з рацыянальным вядзенем пчальніцтва

ЗЬВЯЗ ГУРТКОЎ І АРГАНІЗАЦЫЯЎ РОЛЬНЫХ ВІЛЕНШЧЫНЫ,
а таксама **ТАВАРЫСТВА ПЧАЛЬНІЦТВА ВІЛЕНШЧЫНЫ,**

арганізуе

у Паставах у памешканьні Народнага Дому
3-х дзення Курсы Пчальніцтва

Пачатак курсаў 27 кастрычніка ў 3 гадз. папалудні.

Уваход для ўсіх бясплатны.

**Зьвяз Гурткаў і Арганізацыяў
Рольных Віленшчыны.**

Яшчэ аб Пятніцкай Царкве.

Расейская газэта „За Свободу“ зьмясьціла ў двух нумарох артыкулы пад назовам „Лёс Пятніцкае Царквы. Газэта вельмі занепакояна тым, што ў Царкве, гэтай гістарычнай сьвятыні Беларусі, маюць жаданьне маліцца праваслаўныя беларусы.

Газэта ня сумуе аб тым, што Пятніцкая Царква ўвесь час стаяла зачыняна, што ў ёй служба Божая не адпраўлялася, што сьцены Царквы зьдае грыб, што тынк абваліўся, што Царква на столькі закінена, што нават крыж на ёй пахіліўся на бок і гатовы зваліцца і што гэтай сьвятыні можа пагражаць з боку Ураду загад аб яе разборцы (бо-ж яна знаходзіцца ў цэнтры места і ня можа так доўга стаяць), але „За Свободу“ вельмі сумуе, што ў ёй

могуць беларусы маліцца, што жадаюць адрамантаваць Царкву і праз яе паглыбляць рэлігійную сьвядомасьць.

На жаль гэтыя імкненьні спатыкаюць найбольшую няпрыхільнасьць з боку тых асобаў, якія як раз павінны былі-б дапамагаць зьдзейсьненьню гэтае сьвятое справы.

Але што абходзіць чужынцам нават і рэлігійная справа чужога для іх народу? Яны глядзяць тут на свой пабыт як часовы і сваі асабістыя справы, сваю ўласную карысьць ставяць вышэй усяго.

Адзін з бацьноў.

Як ужо падавалася да ведама чы-

тачоў „Беларускае Зарніцы“, Яго Блажэнства Мітрапаліт Дзіанісі прыхільна аднёсься да просьбы беларусоў адносна Пятніцкае Царквы і благаславіў просьбу іх выканаць ад 1 верасня г. г.

А 10 кастрычніка Віленская Духоўная Кансысторыя ў гэтай справе паставіла: 2) ...вчинить ходайство пред гражданскою властью об открытіи самостоятельнаго Пятницкаго прихода в Вильнѣ с обезпеченіем причта его средствами содержания. 3) Что касается вопроса о выдѣленіи части имущества Николаевской гор. Вильны Церкви для обезпеченія причта новообразуемаго Пятницкаго Прихода, то ввиду того, что **вопрос об обезпеченіи предрѣшен во 2-м пунктѣ** настоящего постановленія, окончательное рѣшеніе его отложить до получения отвѣта от Правительства“.

Хаця-ж адмова схавана і хітра, аднак-жа ня трэба думаць, што ўсе дурні і ня зразумеюць. Адкрытая адмова за-слугоўвала-б хаця-ж нейкай пашаны да свае шчырасьці.

Прычт Віленскае Мікалаеўскае Царквы выслаў у Кансысторыю ведамасьць аб прыходзе і расходзе грошаў ад нярухомасьці, належачай да Мікалаеўскай Царквы.

У гэтай ведамасьці паказана чыстага гадавага даходу ад маемасьці 2.400 зл. 44 гр.

Калі запраўды прычт Мікалаеўскае Царквы так спрытна вядзе гаспадарку, што з двух вялікіх, у 3 паверхі камянных дамоў, знаходзячыхся ў цэнтры местаў, і двух надзелаў (больш 70 дзесяцін) зямлі мае толькі 2.400 зл. хаця-ж нават і з 44 грашамі,—дык паўстае пытаньне ці здольны гэты прычт вясці гэтую гаспадарку?

У кожным выпадку прапануецца прычту Мікалаеўскае Царквы замест 2.400 зл. і 44 гр. 4800 зл. і 88 гр. гадовае арэнды за дамы і зямлю з прыняцьцем на сябе расходаў на утрыманьне дамоў.

Раос.

79

Рэдакцыя „Беларускае Зарніцы“

ветліва просіць паважаных чытачоў, як духоўных так і сьвецкіх, прысылаць артыкулы і заметкі царкоўнага, культурнага, нацыянальнага, эканамічнага і інш. зместу. Усе балючыя пытаньні знойдуць мейсца на старонках „Беларускае Зарніцы“. Пісаць можна ва ўсіх мовах, якую хто ляпей ведае. Артыкулы і заметкі могуць быць надрукаваны альбо за подпісам аўтара, альбо пад псеўдонімам у залежнасьці ад жаданьня аўтара. У апошнім выпадку, калі матар'ял друкуецца пад псеўдонімам, таямніца аўтара бязумоўна захоўваецца. Артыкулы і заметкі рэдакцыя просіць надсылаць па адрэсу: Wilno, Letnia 7, „Białoruska Zarnica“, ці на прозьвішча рэдактара.

З Ь М Е С Т.

БИБЛИОТЕКА
Академии Наук БССР

Нацыянальны элемент у хрысьціянстве. (Працяг). — Беларусы. — Царства Божае і царства кесара. (Працяг). — Родны край. — Канкардат, заключаны Апостальскай Сталіцай і Рэспублікай Польскай. (Працяг). — Значэньне коопэрацыі ў жыцьці грамадзянства. — Яшчэ аб Пятніцкай Царкве. — Абвесткі.

Дзяржаўная
бібліятэка
Віленскай
Акадэміі Наук
БССР

Прымаецца падпіска

на царкоўна-народную, літэратурную і гаспадарчую
часопісь

„БЕЛАРУСКАЯ ЗАРНІЦА“

Пачынаючы з 1 верасья часопісь будзе выхадзіць 2 разы ў месяц.

„БЕЛАРУСКАЯ ЗАРНІЦА“

будзе асьвятляць жыццё Царквы і беларускага народу
ў Польшчы і заганіцай і дбаць аб пашырэнні куль-
туры, рэлігійнай і нацыянальнай сьвядомасьці сярод
беларускага народу.

12311-40a

0-10

0000000 16593 13